

TIJORAT BANKLARI KREDIT PORTFELI SIFATINI OSHIRISH YO'LLARI

Boltaboyev Javlonbek Nurali o'g'li

O'zbekiston Respublikasi Toshkent

Bank-moliya akademiyasi 2-kurs tinglovchisii

Hozirgi globallashuv va iqtisodiy o'zgaruvchanlik davrida tijorat banklarining kredit portfelini boshqarish va uning sifatini oshirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Kredit portfeli bankning moliyaviy barqarorligi va daromadlilik darajasini belgilovchi asosiy omillardan biri bo'lib, uning samaradorligini ta'minlash bank faoliyatining muvaffaqiyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Kredit portfeli bankning resurslarini samarali boshqarish, kredit xavflarini minimallashtirish va mijozlar bilan munosabatlarni rivojlantirish uchun muhim vosita hisoblanadi.

Kredit siyosatini takomillashtirish bank faoliyatini samarali boshqarishning asosiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bu borada, tavakkalchiliklarni chuqur tahlil qilish va kredit ajratish jarayonida mijozlarning moliyaviy ahvolini to'g'ri baholash zarur. Kreditlar tuzilmasini diversifikatsiyalash orqali banklar o'z portfelidagi xavf darajasini kamaytirishi va foydalilikni oshirishi mumkin.

Kredit portfelini boshqarishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish katta ahamiyatga ega. Sun'iy intellekt va "Big Data" tizimlari orqali mijozlarning kredit to'lov qobiliyatini oldindan baholash imkoniyati yaratiladi. Raqamli texnologiyalar kredit monitoringini samarali tashkil etish va kredit xavflarini boshqarishni avtomatlashtirish imkoniyatini beradi, bu esa bank faoliyatining samaradorligini oshiradi.

Kredit xavflarini boshqarish tizimini kuchaytirish bank faoliyatining barqarorligini ta'minlash uchun muhim omildir. Kreditlar bo'yicha sug'urta tizimlarini joriy etish, mijozlar bilan shartnomaviy majburiyatlarni mustahkamlash va to'lov monitoringini kuchaytirish orqali xavflarni minimallashtirishga erishiladi. Buning natijasida bankning moliyaviy barqarorligi mustahkamlanadi.

Kredit portfelini diversifikatsiyalash ham muhim strategiyalardan biridir. Banklar kredit portfelini turli sohalarga yo'naltirish orqali tavakkalchiliklarni kamaytirishi va daromadlilikni oshirishi mumkin. Masalan, qishloq xo'jaligi, sanoat va xizmat ko'rsatish sohasiga kreditlar yo'naltirilsa, umumiy xavf darajasi pasayadi va bank faoliyatining daromadliliigi oshadi.

Xalqaro standartlarga moslashuv orqali banklar kredit portfeli sifati va shaffofligini oshirishi mumkin. Xalqaro amaliyotni o'rganish va mahalliy sharoitlarga moslashtirish bankning raqobatbardoshligini kuchaytiradi. Bu esa bankning xalqaro moliyaviy tizimlarda faol ishtirok etishini ta'minlaydi.

Kredit portfelini rivojlantirish uchun bir qator strategiyalarni amalga oshirish zarur. Byudjet monitoringini yo'lga qo'yish kredit portfelining holatini doimiy kuzatib borish va uning samaradorligini oshirishga yordam beradi. Kredit xizmatlarini kengaytirish va mijozlar ehtiyojlariga mos yangi mahsulotlarni joriy qilish ham bank daromadlarini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, mijozlar bilan ishlashni takomillashtirish va ularga moliyaviy maslahat xizmatlarini ko'rsatish kredit to'lov intizomini oshirishga yordam beradi.

Kredit portfeli sifatini oshirish nafaqat bank daromadlarini ko'paytiradi, balki iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga ham xizmat qiladi. Bank tomonidan kredit portfelining sifatini oshirish jarayonida mijozlar bilan shaffof munosabatlarni yo'lga qo'yish va ularning moliyaviy barqarorligini oshirish dolzarb hisoblanadi. Shu bilan birga, kredit portfelini diversifikatsiyalash va xalqaro moliyaviy standartlarga moslashuv bank faoliyatining samaradorligini yanada oshiradi. Shu tariqa, banklar nafaqat o'z daromadlarini oshiradi, balki iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlash va moliyaviy tizimning barqarorligini ta'minlashga hissa qo'shadi.

Kredit Portfelini Takomillashtirishning Muhim Yo'nalishlari

1. **Kredit xizmatlari sifatini oshirish.** Kredit xizmatlari sifatini oshirish bank mijozlari sonini ko'paytirishga va ularning ishonchini mustahkamlashga yordam beradi. Buning uchun banklar kredit olish jarayonlarini soddalashtirishi, shuningdek, kredit ajratishda tezkor xizmatlarni yo'lga qo'yishi kerak. Shu bilan birga, banklar mijozlarning ehtiyojlarini chuqur tahlil qilib, individual kredit dasturlarini ishlab chiqishlari zarur.

2. **Moliya manbalarini diversifikatsiya qilish.** Tijorat banklari kredit portfelini samarali shakllantirish uchun moliyaviy manbalarni diversifikatsiya qilishlari lozim. Tashqi moliyalashtirish, xalqaro moliya institutlari va davlat dasturlaridan foydalanish orqali resurs bazasini kengaytirish bankning moliyaviy barqarorligini oshirishga xizmat qiladi.

3. **Texnologik yangilanishlar.** Kredit portfelini boshqarishda texnologik yangilanishlarni joriy qilish, xususan, kredit monitoring tizimlarida blokcheyn va sun'iy intellekt kabi innovatsion texnologiyalardan foydalanish, bank faoliyatining samaradorligini oshirish imkonini beradi. Bu mijozlarning kredit tarixini real vaqt rejimida kuzatish va qaror qabul qilish jarayonlarini optimallashtirishni ta'minlaydi.

4. **Kredit risklarini kamaytirish uchun sug'urta xizmatlarini joriy etish.** Kredit portfelidagi xavflarni minimallashtirish uchun banklar sug'urta xizmatlarini kengaytirishi lozim. Bu kredit qaytmaslik xavfini kamaytirib, bank faoliyatining moliyaviy xavfsizligini oshiradi. Shu bilan birga, kreditlar bo'yicha zaxira fondlarini shakllantirish ham muhim omildir.

5. **Tijorat kredit portfelining shaffofligini oshirish.** Kredit portfelini shaffof boshqarish bank mijozlari bilan ochiq muloqotni ta'minlaydi va ular o'rtasidagi

ishonchni mustahkamlaydi. Banklar kredit qarorlari jarayonida mijozlarga aniq va oshkora ma'lumot taqdim etishi lozim. Bu nafaqat mijozlarning bank xizmatlariga bo'lgan qiziqishini oshiradi, balki bankning bozordagi raqobatbardoshligini ham kuchaytiradi.

6. **Mikrokredit xizmatlarini rivojlantirish.** Mikrokreditlar bozorining o'sishi kichik va o'rta biznes korxonalarini rivojlantirish uchun muhim vosita hisoblanadi. Banklar mikrokredit xizmatlarini takomillashtirish orqali mijozlar bazasini kengaytirib, kredit portfelining daromadlilikini oshirishi mumkin.

Tijorat banklari kredit portfelini takomillashtirish, avvalo, moliyaviy barqarorlikni ta'minlash va mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini oshirishga qaratilgan. Quyidagi strategiyalar bank kredit portfelini muvaffaqiyatli boshqarish uchun muhim hisoblanadi:

- Kredit xavflarini kamaytirish bo'yicha texnologik echimlarni joriy etish.
- Kredit xizmatlari samaradorligini oshirish uchun mijozlarga qulay va tezkor xizmat ko'rsatish tizimlarini yaratish.
- Xalqaro standartlarga moslashuv va moliyaviy boshqaruvda eng yaxshi amaliyotlarni tatbiq etish.

Bank kredit portfeli nafaqat bankning moliyaviy barqarorligini ta'minlash, balki iqtisodiyotning umumiy rivojlanishiga ham hissa qo'shadi. Shuning uchun kredit portfelining sifatini oshirish va uni samarali boshqarish bank faoliyatining strategik ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qoladi. Bu jarayon iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash, moliyaviy resurslardan oqilona foydalanish va bankning uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlash uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Manbalar ro'yxati

1. **Malikova, D. M., Xamroyev, Y.** - "Tijorat banklari kredit portfeli va uni samarali boshqarish". CyberLeninka.ru.
2. **Narzullayev, A. M.** - "Tijorat banklarida kredit portfelini boshqarish va diversifikatsiya qilish". CyberLeninka.ru.
3. **Ziyodilloev, X. R.** - "Tijorat banklari kredit portfeli tahlili va uni optimallashtirish yo'nalishlari". XXI asr: fan va ta'lim masalalari ilmiy elektron jurnali, 2022.
4. **Komilov, Elyor Umidovich** - "Bank-kredit portfelini optimallashtirish yo'llari". An international scientific journal "Nauchniy impuls", 2023.
5. **Djuraeva, Dildora Buriyevna** - "Tijorat banklarida kredit portfelini boshqarishni takomillashtirish yo'llari". International Scientific Online Conference.
6. **Adilov, Mirkomil Miralimovich** - "Tijorat banklari kredit portfeli samaradorligini oshirishda kredit siyosatining o'ri va ahamiyati". Finance.tsue.uz.